

งานแปล

เรื่อง : จักรกฤษณ์ ศรีแสง
นักวิจัย สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (วว.)
อีเมล : jakkritoneku@gmail.com

สวนผักชุมชน (community garden) : สวนที่มากกว่าการสร้างความปลอดภัยทางอาหาร

△ แปลงผักของสวนชุมชนเวสต์เบอร์รี (Westbury Community Garden) สหรัฐอเมริกา (อ้างอิง : Texas nature, 2021)

△ การปลูกพืชสมุนไพร พืชคลุมดิน ผัก และไม้ผลขนาดเล็กในสวนริมถนน (Urban footpath) (อ้างอิง : Community Garden Australia, 2020)

สวนผักชุมชน (community garden) เป็นแนวทางในการพัฒนาความปลอดภัยทางอาหารของชุมชน และนอกจากสวนผักชุมชนจะดำเนินการผลิตพืชอาหารเพื่อให้คนในชุมชนได้ใช้ประโยชน์แล้วนั้น ยังมีอีกหลายวัตถุประสงค์ในการสร้างสวนผักชุมชนที่สำคัญ ได้แก่ การใช้สวนผักชุมชนเป็นพื้นที่ในการดำเนินกิจกรรมร่วมกันของคนในชุมชน เป็นแปลงเรียนรู้ด้านการขยายพันธุ์ การปลูก และการดูแลรักษาพืชสำหรับเด็ก เยาวชน และผู้ที่สนใจ นอกจากนี้ยังเป็นอีกหนึ่งแนวทางในการสร้างจิตสำนึกอนุรักษ์ธรรมชาติให้กับเด็กและเยาวชนอีกด้วย ขณะที่ผลประโยชน์ทางอ้อมของสวนผักชุมชนที่มีระบบการจัดการที่ดีและมีความเหมาะสมกับบริบทของชุมชนจะสามารถสร้างพื้นที่ที่สามารถทำให้คนในชุมชนเข้ามาพักผ่อนและผ่อนคลายความเครียดจากการทำงาน โดยในบรรยากาศของสวนผักที่มีสีเขียวของใบไม้และสีอันสวยงามของไม้ดอกสามารถช่วยลดความเครียดและความกังวลไปได้มากพอสมควร และยังสามารถทำให้อารมณ์และสมาธิดีขึ้นอีกด้วย โดยรูปแบบของการสร้างสวนผักชุมชนไม่ได้มีเพียงการปลูกพืชผักเพื่อเป็นอาหารเท่านั้น แต่ยังมีรูปแบบของการจัดสวนเพื่อวัตถุประสงค์อื่นๆ ได้แก่ การพัฒนาสวนสมุนไพรและไม้ดอกไม้ประดับ สวนพืชพื้นเมืองกินได้ สวนไม้ดอกสำหรับเลี้ยงแมลงผสมเกสรและผึ้ง สวนไม้ผล และการจัดสวนเพื่อจัดกิจกรรมสำหรับชุมชน เป็นต้น

ในการดำเนินการพัฒนาสวนผักชุมชนของต่างประเทศมีหลากหลายรูปแบบ โดยทั่วไปจะเป็นการใช้พื้นที่ร่วมกันของคนในชุมชน ไม่ว่าจะเป็นพื้นที่

เดทการเกษตร

Kehakankaset
Circulation: 50,000
Ad Rate: 22,000

Section: -/-

วันที่: พุธ 1 - ศุกร์ 31 ธันวาคม 2564

ปีที่: 45

ฉบับที่: 12

จำนวนหน้า: 4

Ad Value: 88,000

หน้า: 153(เต็มหน้า), 154, 155, 156

PRValue (x3): 264,000

ศิลป์: สีส

คอลัมน์: งานแปล: สวนผักชุมชน (community garden) : สวนที่มากกว่าการสร้างความปลอดภัยทางอาหาร

▲ การปลูกพืชบริเวณทางเท้าของสวนผักชุมชนในออสเตรเลีย (อ้างอิง : Community Garden Australia, 2020)

สวนสาธารณะ พื้นที่โรงเรียน โรงพยาบาล และวัด รวมถึงพื้นที่รอบๆ บ้านหรือพื้นที่ว่างริมถนน เป็นต้น ซึ่งแต่ละสวนจะมีการตั้งกฎระเบียบ แนวทางการดำเนินงาน และรูปแบบในการจัดการที่แตกต่างกัน ตัวอย่างเช่น เครือข่ายสวนผักชุมชนของออสเตรเลีย (community garden Australia) ได้แบ่งรูปแบบการจัดการสวนผักชุมชนออกเป็น 2 แบบ คือ สวนผักชุมชนแบบแบ่งปัน (shared garden) และสวนผักชุมชนแบบจัดสรร (allotment garden) โดยสวนผักชุมชนแบบแบ่งปันจะเน้นการทำกิจกรรมร่วมกันของคนในชุมชน และแบ่งปันผลผลิตที่ได้จากแปลงผลิตร่วมกัน ซึ่งแนวทางการจัดการสวนแบบนี้ จะสามารถสร้างกิจกรรมและการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม และยังสามารถสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างคนในชุมชนได้ อย่างไรก็ตามผู้ที่เข้าร่วมในการดำเนินงานสวนผักชุมชนรูปแบบนี้จะต้องเข้าใจและยอมรับในบริบท และหน้าที่ ซึ่งในแต่ละชุมชนจะต้องวางแผนและชี้แจงแนวทางและระเบียบที่ชัดเจนก่อนการรับสมัครสมาชิกเข้าร่วมกิจกรรม

สำหรับการสร้างสวนผักชุมชนแบบจัดสรรจะเน้นการแบ่งพื้นที่สำหรับคนในชุมชนที่เข้าร่วมโครงการ ซึ่งแต่ละครอบครัวจะดำเนินการปลูก ดูแลและเก็บเกี่ยวผลผลิตเฉพาะในส่วนของตัวเองเท่านั้น ซึ่งสวนผักชุมชนในลักษณะนี้จะไม่ได้มีกิจกรรมหรือการเชื่อมโยงคนในชุมชนเข้าหากันมากนัก อย่างไรก็ตาม ในหลายพื้นที่ของออสเตรเลียได้มีการประยุกต์ใช้การจัดการสวนผักชุมชนแบบผสมผสาน โดยมีการแบ่งพื้นที่สำหรับแต่ละครอบครัวดูแล แต่จะมีการจัดกิจกรรมอื่นของสวนเพื่อให้คนภายในชุมชนได้มีการดำเนินกิจกรรมร่วมกัน เป็นต้น “โดยการออกแบบสวนผักชุมชนจะมุ่งเน้นการออกแบบและจัดสวนอย่างยั่งยืน (Sustainable Landscaping) คือ การออกแบบสวนที่เน้นการสร้างแปลงและพื้นที่โดยรอบให้มีความสวยงาม และจะต้องเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของแต่ละพื้นที่ โดยให้ความสำคัญกับการลดการจัดการแปลงและลดการใช้ทรัพยากรน้ำ ปุ๋ย ยาฆ่าแมลง และปัจจัยอื่นๆ ลง โดยการออกแบบสวนแบบยั่งยืนนี้จะต้องเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมอีกด้วย” ซึ่งประโยชน์ของสวนผักชุมชนที่เครือข่ายสวนผักชุมชนของออสเตรเลียสรุปไว้เบื้องต้นได้แก่ 1. คนในชุมชนสามารถเข้าถึงผลิตภัณฑ์อาหารที่สดและมีคุณค่าทางโภชนาการ 2. การสร้างความภาคภูมิใจ

ให้กับคนที่เข้าร่วมในสวนผักชุมชน 3. การสร้างความเชื่อมโยงและสร้างความสัมพันธ์ที่ดีสำหรับสมาชิกในชุมชน 4. ร่วมกันเรียนรู้แนวทางในการจัดการสวนผัก รวมถึงการตัดสินใจ และการสร้างกิจกรรมร่วมกัน 5. คนในชุมชนได้มีพื้นที่ออกกำลังกาย ทำกิจกรรมสร้างสรรค์และการค้นหาการร่วมกัน และ 6. เป็นการปรับปรุงทัศนียภาพแวดล้อมของชุมชนให้น่าอยู่มากขึ้น

ในขณะที่สวนผักชุมชนเวสต์เบอร์รี (Westbury Community Garden) ในสหรัฐอเมริกา เป็นอีกหนึ่งสวนผักชุมชนที่มีขนาดใหญ่ที่สุดในเมืองฮูสตัน โดยภารกิจหลักของสวนฯ จะเน้นการให้ความรู้แก่ผู้สนใจ เด็ก และเยาวชนเกี่ยวกับข้อมูลโภชนาการและการจัดการระบบนิเวศที่ดี การเสริมสร้างจิตวิญญาณของชุมชน การปลูกพืชในกระป๋องอินทรีย์ และเป็นพื้นที่ส่วนกลางในการทำกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน ซึ่งสวนผักชุมชนเวสต์เบอร์รีมีการแบ่งองค์ประกอบของสวน ออกเป็นแปลงผลิตพืชแบบอินทรีย์ 62 แปลง สวนไม้ผล 2 แปลง ศูนย์เรียนรู้ 1 แปลง แปลงไม้ดอกพื้นเมือง 1 แปลง และพื้นที่ผลิตปุ๋ยหมัก โดยกิจกรรมที่สวนผักชุมชนเวสต์เบอร์รีจัดเป็นประจำ เช่น กิจกรรมชิมมะเขือเทศประจำปี

▲ ผลผลิตจากแปลงสวนผักชุมชนของออสเตรเลีย (อ้างอิง : Community Garden Australia, 2021)

154
เดทการเกษตร
125641

รหัสข่าว: C-211201472004 (2 ธ.ค. 64/10:20)

หน้า: 2/4

เดทการเกษตร

Kehakankaset
Circulation: 50,000
Ad Rate: 22,000

Section: -/-

วันที่: พุธ 1 - ศุกร์ 31 ธันวาคม 2564

ปีที่: 45

ฉบับที่: 12

จำนวนหน้า: 4

Ad Value: 88,000

หน้า: 153(เต็มหน้า), 154, 155, 156

PRValue (x3): 264,000

ศิลป์: สีส

คอลัมน์: งานแปล: สวนผักชุมชน (community garden) : สวนที่มากกว่าการสร้างความปลอดภัยทางอาหาร

△ กิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้สำหรับเด็กของสวนชุมชนเวสต์เบอร์รี (Westbury Community Garden) สหรัฐอเมริกา (อ้างอิง : Texas nature, 2021)

△ แปลงสวนผักชุมชนแบบแบ่งปัน (shared garden) ของ Urban Roots (อ้างอิง : The Rapidian, 2021)

การทดลองฤดูกาลเก็บเกี่ยว และการศึกษาดูงาน เป็นต้น โดยสมาชิกของสวนผักชุมชนเวสต์เบอร์รี ประมาณ 75 คน ทุกคนมีช่วงเวลาที่จะต้องเป็นอาสาสมัครสำหรับการดูแลพื้นที่ส่วนกลางของสวน นอกจากนี้ ในปี 2560 สวนผักชุมชนแห่งนี้ยังมีอาสาสมัครกว่า 400 คนจาก 21 องค์กร และคาดว่าจะเพิ่มจำนวนมากยิ่งขึ้นเพื่อมาร่วมในการพัฒนาและวางระบบการจัดการสวนแห่งนี้ด้วย โดยสวนผักชุมชนนี้จะมีส่วนที่ศาลาการเรียนรู้กลางแจ้ง (Outdoor Learning Pavilion) ที่มีความร่มรื่นเพื่อใช้สำหรับการพักผ่อน โดยใช้เป็นสถานที่ที่พบปะสังสรรค์ของคนในชุมชน เป็นเวทีสำหรับการประชุมและชั้นเรียนของชุมชน และยังเป็นศูนย์รวมของเทศกาลเก็บเกี่ยวและกิจกรรมอื่นๆ โดยสวนผักชุมชนเวสต์เบอร์รีมีโลเก้นว่า “สร้างชุมชนให้เติบโตด้วยการทำสวนผักชุมชน”

อีกหนึ่งตัวอย่างโมเดลสวนผักชุมชนแบบแบ่งปันของโครงการ Urban Roots เป็นโครงการที่เน้นให้คนในชุมชนได้มาทำสวนและกิจกรรมอื่นๆ ร่วมกัน มีการแบ่งปันผลผลิต พัฒนาและเชื่อมโยงความสัมพันธ์ และทำกิจกรรมที่มีความสนุกสนานในระหว่างการทำสวน โดยสวนผักชุมชนแบบแบ่งปันของ Urban Roots ได้รับการสนับสนุนจากมูลนิธิชุมชนแกรนด์ ราปิดส์ จึงมีการจัดฝึกอบรมเรื่องการพัฒนาศูนย์ผักชุมชนและการปลูกผักสำหรับคนในชุมชน องค์กรในชุมชน และโรงเรียน แบบไม่มีค่าใช้จ่าย โดยผู้จัดการสวนฯ กล่าวว่า “การทำสวนผักชุมชนแบบแบ่งปันนี้จะสามารถลดปัญหาเรื่องการจัดการพื้นที่และความขัดแย้งระหว่างคนในชุมชนลงได้ และยังช่วยเพิ่มโอกาสในการปฏิสัมพันธ์และการเรียนรู้ร่วมกันของคนในชุมชนได้ดีอีกด้วย”

สำหรับชุมชนที่ไม่มีพื้นที่ส่วนกลางหรือพื้นที่สาธารณะขนาดใหญ่ โดยเฉพาะในพื้นที่ชุมชนเมืองที่มีพื้นที่ว่างจำกัดสามารถใช้รูปแบบการจัดสวนผักชุมชนในพื้นที่ว่างริมถนนหรือทางเท้า (Urban Footpath) ซึ่งเครือข่ายสวนผักชุมชนของออสเตรเลียระบุว่า การพัฒนาศูนย์บนทางเท้าจะต้องได้รับการอนุญาตจากเจ้าหน้าที่ก่อนการดำเนินงาน โดยจะต้องพิจารณาถึงความเหมาะสม วิธีการดูแลรักษา และการดำเนินการที่ไม่เป็นอันตรายสำหรับผู้ที่ใช้รถใช้ถนน และผู้ทำสวนด้วย ซึ่งจะเลือกพืชที่ปลูกตามสภาพพื้นที่ เช่น ผักสวนครัว สมุนไพร ไม้ผลขนาดเล็ก เป็นต้น ซึ่งนอกจากจะทำให้เกิดการใช้พื้นที่ให้เกิดประโยชน์ในด้านการผลิตอาหารแล้ว ยังเป็นการสร้างสีสันให้กับผู้คนในชุมชนได้เป็นอย่างดี ขณะที่ไม้ผลหรือพืชอาหารที่เป็นไม้ยืนต้นจะสามารถเป็นแหล่งอาหารให้ทั้งคนและสัตว์ รวมถึงเป็นการสร้างความหลากหลายทางชีวภาพของแมลงผสมเกสรได้อีกด้วย อย่างไรก็ตาม “สิ่งที่ต้องระวังสำหรับการจัดทำสวนบนทางเท้าหรือริมถนน คือ เรื่องความปลอดภัยของ

ผู้ใช้นั้น การปนเปื้อนของเชื้อโรคและสารโลหะหนักที่อยู่ในดินและบรรยากาศ เป็นต้น ดังนั้นหากมีการจัดการที่เหมาะสมจะสามารถลดผลกระทบจากปัจจัยที่กล่าวข้างต้นได้"

การดำเนินการพัฒนาสวนผักชุมชน นอกจากจะเป็นแหล่งผลิตอาหารให้คนในชุมชนแล้ว วัตถุประสงค์ของการสร้างสวนผักชุมชนเพื่อใช้เป็นแหล่งเรียนรู้และเป็นพื้นที่พักผ่อนสำหรับคนในชุมชนก็เป็นอีกส่วนที่สำคัญเช่นกัน โดยเฉพาะในพื้นที่ชุมชนเมืองที่มีพื้นที่จำกัด ซึ่งในประเทศไทยมีหลายหน่วยงานที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาสวนผักชุมชน ทั้งในพื้นที่ชุมชนเมืองและพื้นที่ชนบท รวมถึงสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (วว.) โดยสถานีวิจัยลำตะคองก็เป็นอีกหนึ่งหน่วยงานที่ดำเนินงานด้านการสร้างความมั่นคงทางอาหารของชุมชน โดยการพัฒนาธนาคารเมล็ดพันธุ์ชุมชนที่จะช่วยสนับสนุนและเสริมความเข้มแข็งให้กับธนาคารอาหารชุมชน โดยมุ่งเน้นการสร้างความรู้ การเสริมองค์ความรู้ และแนวทางในการจัดการทรัพยากรพืชอาหารของชุมชนให้ได้อย่างเพียงพอ และสามารถนำเมล็ดพันธุ์ไปปลูกเพื่อใช้บริโภคในฤดูกาลต่อไปได้ ซึ่งในระยะแรกนี้ได้ดำเนินการภายใต้โครงการการพัฒนาความมั่นคงทางอาหารและเศรษฐกิจฐานราก โดยใช้พืชและเห็ดกินได้ในพื้นที่สวนชีววัฒนธรรมเกษตรที่ได้รับงบประมาณสนับสนุนจากสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (วช.) ก็เป็นอีกหนึ่งงานที่จะช่วยเสริมและพัฒนากระบวนการอาหารของชุมชนโดยรอบพื้นที่สวนชีววัฒนธรรมเกษตรเพื่อเป็นต้นแบบในการต่อยอดไปสู่ชุมชนใกล้เคียงอื่นๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพในอนาคตต่อไป

อ้างอิงข้อมูลและภาพจาก :

1. Urban Roots. 2021. A new kind of community garden. Available Source. <https://www.therapidian.org/new-kind-community-garden>, เข้าถึงเมื่อ 16 พฤศจิกายน 2564
2. Texas Nature. 2021. Westbury Community Garden. Available Source. <https://texanbynature.org/projects/westbury-community-garden/>, เข้าถึงเมื่อ 16 พฤศจิกายน 2564
3. Community Garden Australia. 2021. Community gardening Growing food, growing community. Available Source. <https://www.communitygarden.org.au/2021/04/information-sheets/>, เข้าถึงเมื่อ 16 พฤศจิกายน 2564
4. Community Garden Australia. 2020. Farmers of The Urban Footpath Ideas for urban food gardeners and local government, Community Garden Australia, Australia.

△ ผลผลิตจากแปลงสวนผักชุมชนแบบแบ่งปัน (shared garden) ของ Urban Roots (อ้างอิง : The Rapidian, 2021)

△ การพัฒนาสวนผักชุมชนในรัฐบริติชโคลัมเบีย ประเทศแคนาดา (อ้างอิง : City of Victoria, 2020)

△ ผลผลิตของสวนผักชุมชนในรัฐบริติชโคลัมเบีย ประเทศแคนาดา (อ้างอิง : City of Victoria, 2020)